

Дальнейшее увеличение эффективности ПЗ может достигаться за счет:

- установления минимальной длины пароля (не менее 8 символов из букв, цифр, специальных знаков в двух регистрах);
- установления максимального срока действия пароля (до 1 месяца);
- обеспечения невозможности замены пароля по истечении его срока действия на один из используемых ранее;
- ограничения числа попыток неправильного ввода пароля;
- обеспечения замкнутости программной среды и др.

В Выводы

Безопасность ПЗ в современных программных продуктах в значительной степени зависит от качества произвольно выбираемых пользователем (администратором) или генерируемых автоматически паролей.

Изложенные выше оценки и рекомендации позволяют повысить безопасность ПЗ для методов взлома, основанных на силовом переборе возможных равновероятных вариантов, на использовании известных вероятностей появления символов в осмысленных словосочетаниях, а также частотных словарей вероятных паролей.

При этом кардинальными методами усиления ПЗ являются введение ограничений на число неверно введенных значений пароля и обеспечение замкнутости программной среды, не позволяющей злоумышленнику запустить программы – парольные взломщики. Однако их практическая реализация в ряде случаев затруднена.

Литература: 1. Хофман Л. Дж. *Современные методы защиты информации*. М.: Советское радио, 1980. 2. Щеглов А. Ю. *Защита компьютерной информации от несанкционированного доступа*. – СПб: Наука и техника, 2004. 3. Анин Б. Ю. *Защита компьютерной информации*. – СПб: БХВ–Петербург, 2000. 4. Емельянов С. Л., Гаращук В. В. *Некоторые аспекты безопасности парольной защиты*//Вісник ЧДТУ, №2/2006, С. 155–157. 5. Безмальный В. Ф. *Краткий обзор программ-взломищиков паролей*//<http://www.zahist.kiev.ua>. 6. Г. Красноступ, Д. Кудин. *Шпионские программы и новейшие методы защиты от них*// *Науково-технічний збірник “Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні”, Вип.9, 2004, С. 67–75.* 7. В. Безмальный. *Чем нас пытаются взломать* // www.itacademy.com.ua. 8. <http://www.bezpeka.com>–Официальный сайт “Центра информационной безопасности”. 9. Романец Ю. В., Тимофеев П. А., Шаньгин В. Ф. *Защита информации в компьютерных системах и сетях*./Под ред. В. Ф. Шаньгина. – М.: Радио и связь, 1999.

УДК 681.3

АНТИВІРУСНІ ПРОГРАМИ СВІТОВИХ БРЕНДІВ: ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА МОЖЛИВОСТЕЙ, РЕКОМЕНДАЦІЙ З ЇХ ВИБОРУ, НОВИЙ МЕТОД ПРОГНОЗУВАННЯ АНТИВІРУСНОЇ БЕЗПЕКИ

Вячеслав Шорошев
ДНДІ МВС України

Аннотация: Надаються порівняльна оцінка світових лідерів антивірусних програм, рекомендації по їх вибору, а також метод прогнозування антивірусної безпеки в комп’ютерних системах і мережах.
Summary: The guidelines on their selection, and also method of forecasting (prediction) of anti-virus safety are given a comparative estimation of the world (global) leaders of the anti-virus programs.

Ключові слова: Антивірусні програми, детектування вірусів, виявлення вірусів, розпізнавання вірусів, антивірусна безпека, ризик антивірусної безпеки.

І Вступ

Рейтингові оцінки антивірусних програм світових брендів і зростання їх можливостей в останній час досить вагомі. Але одних рейтингових оцінок антивірусних програм вже недостатньо. Для адміністратора безпеки завжди важливо знати – по-перше, який комплект антивірусних програм найбільш пріоритетний для підвищення антивірусної безпеки оцінюваної комп’ютерної системи або локальної мережі, особливо

Інtranет. І по-друге, при використанні якого комплекта антивірусних програм буде найменший ризик антивірусної безпеки? Пропонуються практичні рекомендації щодо вибору таких комплектів антивірусів і новий метод прогнозування антивірусної безпеки. Чому "комплектів" антивірусів?

Справа в тому, що кожна антивірусна програма може виявляти й розпізнавати не всі, а тільки певні види вірусів, наприклад, мережні, поліморфні, віруси-хробаки, DoS-віруси, скрипт-віруси, email-віруси, мобільні віруси, нарешті, останні новинки у вигляді вірусів-шпигунів і проактивних вірусів і т. ін. Універсального антивірусного засобу просто не існує, його навіть практично створювати недоцільно, хоча теоретично й можливо. Доцільно застосовувати кілька антивірусів (комплект 2 – 3 антивірусів за критерієм "ефективність-вартість"), щоб їх можливостями сукупно й надійно перекрити весь можливий діапазон вірусних атак будь-якого виду з ризиком, не вище заданого.

Всіх адміністраторів безпеки, користувачів і власників комп'ютерних систем завжди хвилює питання їх антивірусної безпеки. Адже кількість комп'ютерних вірусів зростає вже не щорічно, а щомісяця і ця тенденція загрозливо стабільна. Так, з 2001р. по 2005р. кількість комп'ютерних вірусів збільшилася з 40000 до 140000, а статистика вірусних атак за даними лабораторії Касперського загрозливо постійна. Так, за період з 2002 по 2005 роки зафіксовано від 5 до 20 вірусних епідемій щоквартально [1].

Крім того, серед усіх видів атак та загроз на комп'ютерні системи доля комп'ютерних вірусів за тією ж статистикою з 1999 р. по 2006 р. становила 65 – 90%!

Також переконливі дані щодо загальних обсягів втрат світової економіки від вірусних атак, які приведено в Computer Economics, 2005 Malware Report. Так, відмічаються два піки втрат до 17 млрд. доларів в 2004 и 2005 роках, а щорічні втрати світової економіки з 1999 р. тримаються на відмітці понад 10 млрд. доларів.

Таким чином, наведені дані ще раз підтверджують зростаючу актуальність антивірусної безпеки, а також необхідність її вдосконалювання як розробкою й використанням нових програм і пакетів антивірусного захисту, так і методів прогнозування ефективності їх захисту.

II Основна частина

Політика антивірусної безпеки завжди була вирішальною компонентою в системах захисту інформації в комп'ютерних системах і мережах (далі КС). Вона передбачає забезпечення надійного та ефективного захисту проти будь-яких вірусних атак (потенційно загрозливих, реальних, перспективних). Так, поява в антивірусах евристичного режиму виявлення нових вірусів з невідомими їх сигнатурами та алгоритмами деструктивних дій надало автору можливість використати цей режим для імовірної кількісної оцінки стану антивірусної безпеки. Така спроба вперше була запропонована в 1999 р. в [2, 3]. З того часу автором регулярно надаються огляди брендів антивірусного захисту з довідковими таблицями їх тестів (табл. 1).

Метод прогнозування антивірусної безпеки КС за вимогами запропонованих AVS-правил (anti-virus safety) полягає у послідовності здійснення наступних етапів [4].

Таблиця 1 – Можливості світових брендів антивірусних програм

Найменування антивірусної програми	Фірма-провайдер, її адреса	Процент розпізнаних вірусів (Pn)	Термін сканування (хвил.)
AVP	Procon Software, 07745 Jena	99.3% (0.99)	5.1
AVScan	H+BEDV, 88069 Tettnag	91.2% (0.91)	4.9
CPAV	Symantec, 40237 Duesseldorf	72.6% (0.73)	12.8
Dr. Solomon's AVTK	S&S International, 20537 Hamburg	96.5% (0.96)	4.3
F-Prot Professional	Percom-Verlag, 22041 Hamburg	89.1% (0.89)	7.1
Iris Antivirus	Hoffman Datenschutz, 40239 Dusseldorf	89.6% (0.9)	15.1
McAfee Scan	McAfee Network Security&Menagement, 81677 Munchen	91.3% (0.91)	9
Microsoft Antivirus	Microsoft, 85713 Unterschleissheim	34% (0.34)	6.2
Norton Virus Control	Norman Data Defense Systems, 42697 Solingen	97.1% (0.97)	6.2
Norton Antivirus	Symantec, 40237 Dusseldorf	87.1% (0.87)	2.3
Sophos Sweep	Noviz Data, 23569 Luebeck	97.6% (0.98)	7.4
Thunderbyte	Promus Conception, 45468 Muenchen	88.5% (0.88)	0.6

1. Здійснюється прогнозування. Прогнозування починається з формування основних положень політики антивірусної безпеки КС певного призначення і конфігурації залежно від множини факторів безпеки, запропонованих в моделі політики антивірусної безпеки КС (рис. 1). Це, насамперед, визначення загроз та видів комп'ютерних вірусів (реальних, потенційно загрозливих, перспективних), визначення об'єктів антивірусного захисту та комплексів антивірусів для кожного з них.

Реально загрозливими (реальними) вірусами визначаються ті, які є реальною загрозою для об'єкта КС. Ними можуть бути один/усі з потенційно загрозливих вірусів, старі віруси із архівних файлів, спеціальні та нові віруси тощо.

Спеціальними вірусами визначаються різні шкідливі програми – конструктори вірусів, генератори вірусних атак, вірусні утиліти тощо.

Перспективними визначаються New-віруси, Win32-віруси, DoS-віруси, Mobil-віруси, Spiware-віруси, віруси проактивних деструктивних дій тощо.

За визначенням Лабораторії Касперського [1] spyware-віруси – це підмножина троянських програм, рекламних модулів і потенційно загрозливих програм, це просто маркетинговий термін для виділення нового класу Security-програм, sruware-вірусів не існує взагалі. Проактивний захист спеціально створено для виявлення ще невідомого деструктивного програмного забезпечення. Він вважається як досить перспективний. Основні підходи проактивного захисту полягають у використанні наступних механізмів та послуг безпеки: евристичний аналізатор, безпека на основі політик, Intrusion Protection System (IPS), захист від переповнення буфера (Buffer Overrun protection), блокиратори поведінки, статистичні методи. З лютого 2007 р. в Україну почали надходити в продаж антивіруси Касперського версій 6.0 і вище з проактивним захистом [1]. Проактивний захист вже понад два роки реалізовано іспанським антивірусом Panda (за даними міжнародної виставки EnterEX 2007).

2. Визначаються об'єкти антивірусного захисту КС, наприклад, ПЕОМ, робочі станції, сервери, кінцеві термінали, КС класу 1, 2, 3 тощо. Політика антивірусної безпеки кожного об'єкта КС повинна забезпечуватись на рівні не менш заданого за критерієм "ризик антивірусної безпеки-вартість" [4].

Вона реалізується, насамперед, вибором антивірусів за їх можливостями згідно з даними так званих "довідкових таблиць" фахівців-ентизуастів антивірусного захисту КС, фірменних тестових рейтингів і балів тощо, яких повинно бути якомога більше, а також прогнозуванням антивірусної безпеки методом запропонованих "AVS-правил", тобто використанням певного аналітичного методу і математичних співвідношень.

Метод AVS-правил є подальшим розвитком відомих моделей і правил захисту Biba (1977 р.), Gougen-Meseguer (1982 р.), Sutherland (1986 р.), Clark-Wilson (1989 р.), при цьому модель Кларка-Вільсона вважається однією з найкращих щодо підтримки цілісності інформаційних систем. Запропонований метод AVS-правил забезпечує апіорі прогнозування антивірусної безпеки КС за даними значень показника P_n в табл. 2 – 6, які постійно і регулярно доповнюються та оновлюються AVS-фахівцями.

3. Визначається аналітичний метод (математичні співвідношення) кількісної оцінки ризику антивірусної безпеки для кожного з видів вірусів згідно з моделлю політики антивірусної безпеки (рис. 1).

4. Здійснюється прогнозування антивірусної безпеки КС та її кількісне експертне оцінювання методом AVS-правил за наступними математичними співвідношеннями для основних видів вірусів згідно з моделлю політики антивірусної безпеки (рис. 1). Модель політики антивірусної безпеки повинна, на нашу думку, постійно доповнюватись та удосконалюватись.

Так, для робочої станції/ПЕОМ ризик антивірусної безпеки від атак Win-вірусів R_{win} оцінюється за співвідношенням:

$$R_{win} = \prod_{n=1}^N (1 - P_n), \quad (1)$$

де P_n – імовірність виявлення і знешкодження відомих і невідомих вірусів n -ю антивірусною програмою за результатами її тестових випробувань згідно з даними табл. 2;

N – кількість антивірусів в робочому комплекті, яким забезпечується антивірусний захист робочої станції/ПЕОМ.

Наприклад, для захисту ПЕОМ від Win-вірусів (табл. 2) використовуються два антивіруси ($N=2$) – UNA 1.61.0.97 ($P_n = 0.72$) і DrWeb for Windows 4.29b ($P_n = 0.81$). Тоді $R_{win} = (1 - 0.72)(1 - 0.81) = 0.0532$. Таким чином, ризик антивірусної безпеки ПЕОМ складає 5.32 %, тобто, до 5 % атак Win-вірусів будуть успішними і деструктивно впливати на роботу ПЕОМ.

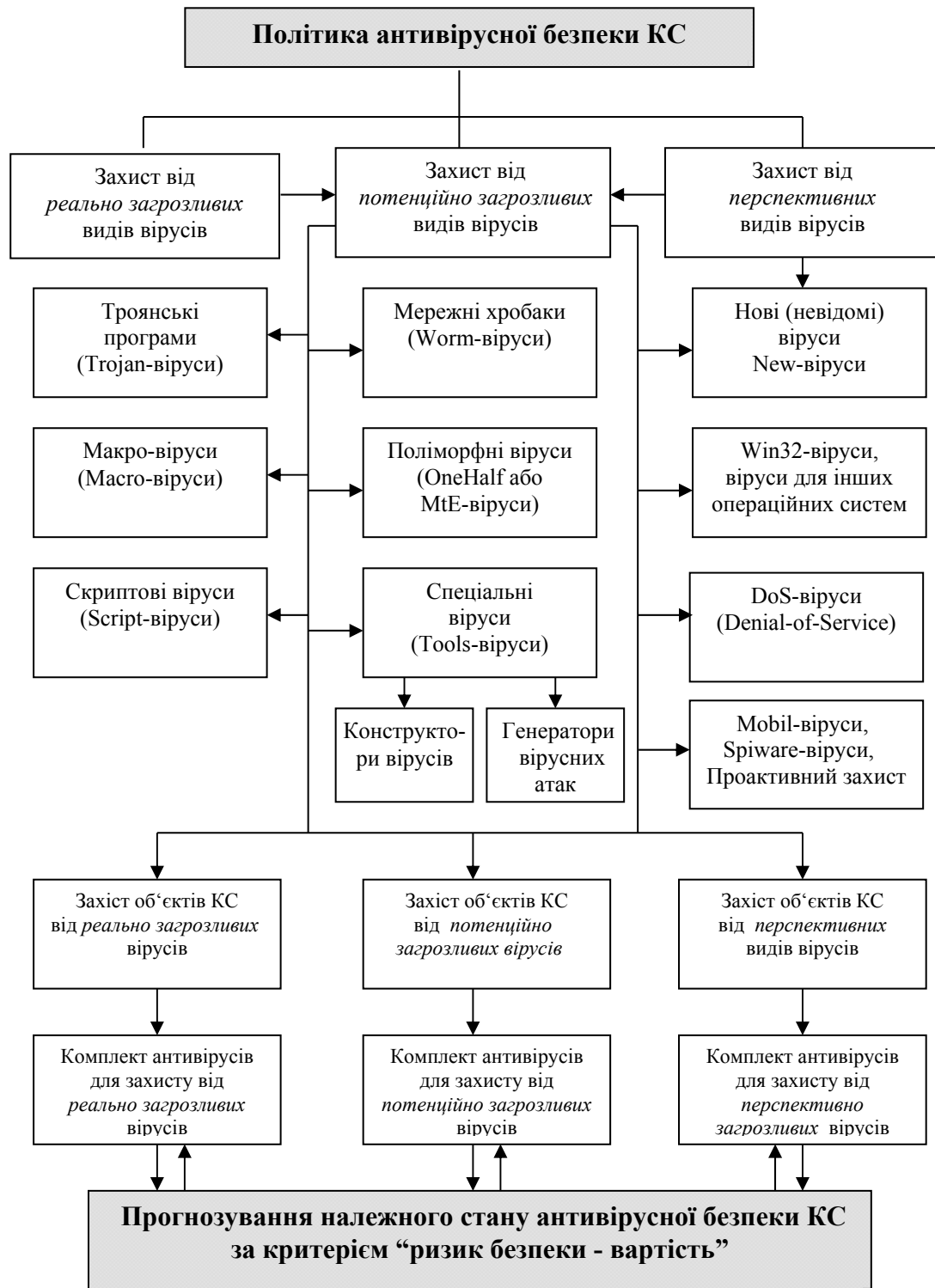

Рисунок 1 – Модель політики антивірусної безпеки КС

Аналогічно співвідношенню (1) оцінюється ризик антивірусної безпеки від атак Linux-вірусів Rlin, мережних хробаків Rwtm, троянських програм Rtro, макро-вірусів Rmac, скриптових вірусів Rskr, спеціальних вірусів Rtls, поліморфних вірусів Rmte, DoS-вірусів Rdos, нових невідомих вірусів Rnew, мобільних вірусів Rmob.

Таким чином, згідно з (1) прогнозується ризик антивірусної безпеки кожного об'єкту КС вибором антивірусів та їх кількості в антивірусному комплекті згідно з даними табл. 2, а також за новими довідковими даними табл. 3 – 6 [1]. Такі довідкові таблиці мають регулярно доповнюватись та уточнюватись.

Вартість антивірусу оцінюється окремо при її наявності у довідкових таблицях за результатами тестових випробувань (наприклад, табл.2), а також за іншими даними (аналітичні та статистичні огляди провідних журналів і видань, прайси тощо).

Таблиця 2 – Можливості антивірусних програм світових брендів

Найменування антивірусної програми	Розробник (країна)	Постачальник	Вартість (доларів)	Сканування електронної пошти (да/ні)	Час сканування вірусів (хвилин)	Відсоток розпізнаних вірусів (Pn)
KAV Personal Pro 4.0.5.37	Лабораторія Касперського	компанія "ЦЕБІТ"	69	да (мережний антивірус)	11.4	99 % (0.99)
McAfee VirusScan 7.02.6000	Network Associates Technology	компанія "ЦЕБІТ"	64	да (мережний антивірус)	7.08	95 % (0.95)
RAV AntiVirus Desktop 8	GeCAD Software (Румунія)	Через Веб-сайт виробника	29	да (мережний антивірус)	6.85	94 % (0.94)
PandaAntivirus Platinum 7.04.00	Panda Software	Через Веб-сайт виробника	75	да (мережний антивірус)	4.5	90 % (0.9)
PCcillin 2003	Trend Micro (Китай)	компанія "ЦЕБІТ"	55	да (мережний антивірус)	11.75	87 % (0.87)
NAV Antivirus 2003 Version 9.00.40	Symantec	компанія "ЦЕБІТ"	45	да (мережний антивірус)	10.01	82 % (0.82)
DrWeb for Windows Version 4.29b	ЗАО "ДіалогНаука"	компанія "ЦЕБІТ"	66	да (мережний антивірус)	7.04	81 % (0.81)
UNA 1.61.0.97	Український націон. центр	Український націон. центр	25	да (мережний антивірус)	4.2	72 % (0.72)
AVG 6.0 AntiVirus System	GriSoft Inc. (Чехія)	Через Веб-сайт виробника	40	да (мережний антивірус)	12.2	52 % (0.52)

5. **Ризик антивірусної безпеки усієї КС** певної конфігурації R_{КС} забезпечується вибором певних антивірусів та їх кількості в антивірусному комплекті для кожного із об'єктів КС за співвідношеннями:

$$R_{КС} = 1 - \prod_{i=1}^{N_0} (1 - P_{i0}), \quad (2)$$

$$P_{i0} = \prod_{n=1}^{N_{i0}} (1 - P_n), \quad (3)$$

$$R_{КС} = 1 - P_{КС}, \quad (4)$$

де N_0 – кількість захищуваних об'єктів КС;

i – порядковий номер оцінюваного об'єкту антивірусного захисту КС;

N_{i0} – кількість антивірусів для захисту i -го об'єкта КС;

$R_{КС}$ – імовірність виявлення та знешкодження вірусів для усієї КС;

P_{i0} – імовірність виявлення та знешкодження вірусів для i -го об'єкту КС;

P_n – відомий показник згідно формули (1);
 R_{kc} – ризик антивірусної безпеки КС.

6. **Надаються практичні рекомендації** щодо порядку (прикладів) експертної кількісної оцінки ступеню забезпечення заданого стану антивірусної безпеки КС з використанням певної множини AVS-правил та їх аналітичних і математичних співвідношень залежно від видів вірусів, об'єктів захисту від них та конфігурації оцінюваної КС. Множина AVS-правил постійно доповнюється адміністратором безпеки та службою захисту КС. Надалі надаються правила **AVS-1...5** з практичними прикладами розрахунків щодо нового методу апіорі-прогнозування можливого стану антивірусної безпеки КС.

Зауваження: за AVS-правилами прогнозується тільки апіорі "можливий" стан антивірусної безпеки КС з ризиком не більш заданого.

Правило AVS-1. Локальна обчислювальна мережа установи (КС класу 2, тобто локальна обчислювальна мережа) складається з п'яти ПЕОМ/робочих станцій та одного серверу. Оцінити можливий ризик антивірусної безпеки такої КС при наданні відповідних послуг комплектів антивірусів для кожного із об'єктів захисту КС за умови – заданий ризик від атак мережних хробаків не більш 0.01 %.

1. Спочатку оцінюємо ризик антивірусної безпеки визначених об'єктів конфігурації КС, тобто для кожної із п'яти ПЕОМ/робочих станцій (PC) та серверу локальної мережі за таких умов:

- для антивірусного захисту кожної із п'яти PC використовується мережний антивірус KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$, табл. 2);
- для антивірусного захисту серверу використовуються мережні антивіруси KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$) та McAfee VirusScan 7.02.6000 ($P_n = 0.95$).

2. Згідно з формулами (1) та (3), а також даними табл. 2 отримуємо (за умови $N_{1o} = N_{2o} = N_{3o} = N_{4o} = N_{5o} = 1$, $N_{6o} = 2$):

$$\begin{aligned} P_{1o} (PC \text{ №1, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ P_{2o} (PC \text{ №1, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ P_{3o} (PC \text{ №1, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ P_{4o} (PC \text{ №1, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ P_{5o} (PC \text{ №1, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ P_{6o} (\text{сервер, worm-вірус}) &= 1 - (1 - 0.99)(1 - 0.95) = 0.9995, \\ R_{kc} &= 1 - (1 - P_{1o})(1 - P_{2o})(1 - P_{3o})(1 - P_{4o})(1 - P_{5o})(1 - P_{6o}) = \\ &= 1 - (1 - 0.99)(1 - 0.99)(1 - 0.99)(1 - 0.99)(1 - 0.99)(1 - 0.94) = 0.999999999994, \\ R_{kc} &= 1 - R_{kc} = 1 - 0.999999999994 = 0.000000000006 \ll 0.01 \%. \end{aligned}$$

Правило AVS-2. Об'єктом захисту від макро-вірусів визначається одна ПЕОМ/робоча станція КС. Оцінити можливий ризик антивірусної безпеки такого об'єкту КС при наданні відповідних послуг робочих комплектів антивірусів за умови – належний ризик від атак макро-вірусів - не більш 0.05 %.

1. Спочатку оцінюємо імовірність виявлення та знешкодження макро-вірусів за таких умов:
 - варіант 1 – для антивірусного захисту ПЕОМ/робочої станції КС використовується антивірус KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$, табл. 2);
 - варіант 2 – для антивірусного захисту ПЕОМ/робочої станції КС використовується вітчизняний антивірус UNA 1.61.0.97 ($P_n = 0.72$, табл. 2);

2. Згідно з формулами (1) та (3), а також за даними табл. 6 отримуємо (за умови $N_{1o} = 1$):

$$\begin{aligned} R_{пеом} &= 1 - (1 - 0.99) = 0.99, \\ R_{пеом} &= 1 - R_{пеом} = 1 - 0.99 = 0.01 (\text{варіант 1}), \\ R_{пеом} &= 1 - (1 - 0.72) = 0.72, \\ R_{пеом} &= 1 - R_{пеом} = 1 - 0.72 = 0.28 (\text{варіант 2}). \end{aligned}$$

Таким чином, використання вітчизняної антивірусної програми UNA 1.61.0.97 не забезпечує належний ризик антивірусної безпеки (не більше 0.05%). Необхідно використовувати тільки антивірусні програми KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$, табл. 2) або McAfee VirusScan 7.02.6000 ($P_n = 0.95$, табл. 2).

Правило AVS-3. Об'єктом захисту від мережних хробаків (наприклад, від мережного електронного вірусу-шпигуна Sircam) є одна робоча станція локальної мережі Інтранет. Оцінити ризик антивірусної безпеки $R_{рс}$ такого об'єкту Інтранет за умови – допустимий ризик від атак мережного електронного вірусу-шпигуна Sircam - не більше 0.01 %.

1. Спочатку оцінюємо імовірність виявлення та знешкодження атак електронного вірусу-шпигуна Sircam за умов:

- варіант 1: для антивірусного захисту робочої станції Інтранет використовується мережний антивірус KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$, табл. 2);
- варіант 2: для антивірусного захисту робочої станції Інтранет використовується мережний

вітчизняний антивірус UNA 1.61.0.97 ($P_n = 0.72$, табл. 2).

2. Згідно з формулами (1) та (3), а також за даними табл. 6 отримуємо (за умови, що $N_{10} = 1$):

$$R_{pc} = 1 - (1 - 0.99) = 0.99,$$

$$R_{pc} = 1 - R_{pc} = 1 - 0.99 = 0.01 \text{ (варіант 1),}$$

$$R_{pc} = 1 - (1 - 0.72) = 0.72,$$

$$R_{pc} = 1 - R_{pc} = 1 - 0.72 = 0.28 \text{ (варіант 2).}$$

Таким чином, використання вітчизняної антивірусної програми UNA 1.61.0.97 не забезпечує належний ризик антивірусної безпеки (не більше 0.01%), необхідно використовувати тільки антивіруси, які мають показник $P_n \geq 0.99$, наприклад, це тільки мережний антивірус KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$, табл. 2).

Правило AVS-4. Згідно з статистикою вірусних атак на мережі Інtranet визначено, що найбільш небезпечними є два шляхи їх зараження комп'ютерними вірусами (два можливі канали вірусних атак) – електронна пошта і завантаження файлів з Інтернет (до 80%) [4]. Локальна обчислювальна мережа організації має постійне з'єднання з Інтернетом, у своєму складі вона має один сервер і 10 робочих станцій. Надати пропозиції щодо складу антивірусного комплексу для кожної робочої станції і серверу за умови, що ризик їхнього антивірусної безпеки від вірусних атак по каналам електронної пошти повинен бути: для робочих станцій – не більше 0.01 %, для серверу – не більше 0.0001%. Пошук рішення здійснюється в два етапи.

1. Перший етап – це аналіз можливостей антивірусів для виявлення та знешкодженні вірусів електронної пошти (табл. 1 – 6). З ними здатні боротися усі мережні антивіруси. Для цього треба оцінювати, насамперед, значення показника P_n , наведеного в табл. 1 – 6. Чим більше значення він має, тим краще. Одночасно треба звертати увагу на вартість антивірусу. Пропонувати можна тільки комплект антивірусів, який для надійності роботи повинен включати в себе більше одного антивірусу та з найбільш потужним, тобто з найбільш широким арсеналом захисту від загрозливих для даної мережі Інtranet видів вірусів.

2. Другий етап – вибір складу комплектів антивірусів. Вибирати доцільно тільки ті комплекти, які здатні виявляти і знешкоджувати віруси електронної пошти з ризиком безпеки, не більше заданого та найменш дорогі, тобто за критерієм "ризик антивірусної безпеки – вартість". Експертну оцінку можна здійснювати за формулою (1) для мережних хробаків.

Так, за правилами AVS-4.1 – AVS-4.4 можна визначити декілька варіантів складу комплектів антивірусів для заданої захищеності робочих станцій та серверу мережі Інtranet:

Правило AVS-4. 1. Комплект з одного антивірусу KAV Personal Pro версії 4.0.5.37. ($P_n = 0.99$, табл. 2). Ризик антивірусної безпеки за формулою (1) дорівнює ($N=1$):

$$R_{wrm} = \prod_{n=1}^N (1 - P_n) = 1 - 0.99 = 0.01.$$

2. **Правило AVS-4. 2.** Комплект з антивірусу KAV Personal Pro 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$) та антивірусу McAfee VirusScan 7.02.6000 ($P_n = 0.95$). Ризик антивірусної безпеки за формулою (1) дорівнює ($N=2$):

$$R_{wrm} = \prod_{n=1}^N (1 - P_n) = (1 - 0.99)(1 - 0.95) = 0.0005.$$

3. **Правило AVS-4. 3.** Комплект з антивірусу KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$), антивірусу McAfee VirusScan 7.02.6W ($P_n = 0.95$) та антивірусу DrWeb for Windows Version 4.29b ($P_n = 0.81$). Ризик антивірусної безпеки за формулою (1) дорівнює ($N=3$):

$$R_{wrm} = \prod_{n=1}^N (1 - P_n) = (1 - 0.99)(1 - 0.95)(1 - 0.81) = 0.000095.$$

4. **Правило AVS-4. 4.** Комплект з антивірусу KAV Personal Pro версії 4.0.5.37 ($P_n = 0.99$), антивірусу McAfee VirusScan 7.02.6000 ($P_n = 0.95$) та вітчизняного антивірусу UNA 1.61.0.97 ($P_n = 0.72$).

Ризик антивірусної безпеки за формулою (1) дорівнює ($N=3$):

$$R_{wrm} = \prod_{n=1}^N (1 - P_n) = (1 - 0.99)(1 - 0.95)(1 - 0.72) = 0.00014.$$

Таким чином, для сервера Intranet можна пропонувати комплект антивірусів за правилом AVS-4.3, а для робочих станцій підходять комплекти антивірусів за правилами AVS-4.1- AVS-4.4. Але за критерієм "ризик антивірусної безпеки не більш заданого" для робочих станцій заданим вимогам задовольняє тільки комплект антивірусів, вибраний за правилом AVS-4.1.

Наведені вище приклади практичних розрахунків (правила AVS-1...AVS-4) показали працездатність

запропонованого методу прогнозування антивірусної безпеки. Але довідкові таблиці результатів тестування антивірусів необхідно регулярно доповнювати новими версіями та новими антивірусними програмами. Нижче за даними [1] надаються чотири спеціально підготовлені довідкові таблиці за останніми на 2006 р. результатами тестувань антивірусів світових брендів.

В цих таблицях наведено відсоток так званого детекту, тобто виявлення і розпізнавання комп'ютерних вірусів, з різної їх тестової множини (тестових іспитів 551.795 вірусів в табл. 5, аналогічно тестових іспитів 174.184 вірусів в табл. 6, а також основний розрахунковий, за співвідношеннями (1) – (4), табличний показник P_n понад 40 найбільш популярних антивірусних програм світових брендів. Запропонований метод прогнозування антивірусної безпеки комп'ютерних систем і мереж надає можливість їх адміністраторам безпеки, користувачам та власникам своїм рішенням формувати низку AVS-правил.

Таблиця 3 – Можливості антивірусних програм світових брендів

№/№	Найменування антивірусної програми	Відсоток розпізнаних вірусів (P_n)
1	Avasti 4.6.691 Pro	91.06% (0.91)
2	AVG Pro 7.0.338	87.44 % (0.87)
3	Bit-Defender AV 8.0.200	97.34 % (0.97)
4	Dr.Web AV for Win 95-XP 4.32b	92.47 % (0.92)
5	Esed Nod32 2.51.8	98.31 % (0.98)
6	F-Prot AV for Win 3.16c	95.83 % (0.96)
7	H+B EDV AV Pro 6.31.00.03	93.63 % (0.94)
8	Kaspersky AV Personal Pro 5.0.372	99.88 % (0.998)
9	McAfee Virus Scan 10.0.21	98.19 % (0.98)
10	Semantec Norton AV 11.0,11.4	99.41 % (0.99)
11	Sophos AV 5.0	89.12 % (0.89)
12	Trend Micro Internet Security 12.1.1034	91.25 % (0.91)

Таблиця 4 – Можливості антивірусних програм світових брендів

№/№	Найменування антивірусної програми	Відсоток розпізнаних вірусів (P_n)
1	Avira AntiVir PE Premium	99.03 % (0.99)
2	G DATA Security AntiVirusKit (AVK)*	99.04 % (0.99)
3	Allwill Software Avasty Professional	94.03 % (0.94)
4	GriSoft AVG Professional	91.02 % (0.91)
5	Softwin BitDefender Professional+	96.02 % (0.96)
6	Dr.Web	92 % (0.92)
7	Frisk Software F-Prot Anti-Virus	92.01% (0.92)
8	F-Secure Anti-Virus*	99.02 % (0.99)
9	Kaspersky Anti-Virus	99.02 % (0.99)
10	MacAfee VirusScan	95.02 % (0.95)
11	ESET NOD32 Anti-Virus	98.08 % (0.98)
12	Norman ASA NormanVirusControl	94.08 % (0.94)
13	Symantec Norton Anti-Virus	98.04 % (0.95)
14	AEC TrustPort AV WS*	98.08 % (0.98)

Таблиця 5 – Можливості антивірусних програм світових брендів

№/№	Найменування антивірусної програми	Відсоток розпізнаних вірусів (P_n)
1	Avir 7.01.01.02 Premium	95 % (0.95)
2	Avast 4. 7.871 Professional	87 % (0.87)
3	AVG 7,1. 405 Professional	82 % (0.82)
4	GriSoft AVG Professional	91.02 % (0.91)
5	Bit-Defender 9 Professional	95 % (0.95)

6	Dr.Web 4.33.2	85 % (0.85)
7	E-Trust 7.2.0.0	50 % (0.5)
8	F-Port 3.16f	84 % (0.84)
9	F-Secure 2006 6.1290	95 % (0.95)
10	Kaspersky 6.0.0.303	98. % (0.98)
11	MacAfee10.0.27	92 % (0.92)
12	Nod32 2.51.30	94 % (0.94)
13	Norman 5.90.23	84 % (0.84)
14	Norton 2006 Professional	82 % (0.82)
15	Panda 2007 2.00.01	80 % (0.8)
16	Sophos Sweep 6.0.2	67 % (0.67)
17	Ukrainian National Antivirus 1.83	75 % (0.75)

Таблиця 6 – Можливості антивірусних програм світових брендів

№/№	Найменування антивірусної програми	Відсоток розпізнаних вірусів (Pn)
1	Avast! 4.6.691 Pro	91.06% (0.91)
2	AVG Pro 7.0.338	87.44% (0.87)
3	Bit-Defender AV 8.0.200	97.34% (0.97)
4	Dr.Web AV for Win 95-XP 4.32b	92.47% (0.92)
5	Esed Nod32 2.51.8	98.31% (0.98)
6	F-Prot AV for Win 3.16c	95.83% (0.96)
7	H+B EDV AV Pro 6.31.00.03	93.63% (0.94)
8	Kaspersky AV Personal Pro 5.0.372	99.88% (0.998)
9	McAfee Virus Scan 10.0.21	98.19% (0.98)
10	Semantec Norton AV 11.0,11.4	99.41% (0.99)
11	Sophos AV 5.0	89.12% (0.89)
12	Trend Micro Internet Security 12.1.1034	91.25% (0.91)

III Висновки

1. Запропонований метод прогнозування антивірусної безпеки комп'ютерних систем і мереж певної конфігурації і призначення може бути корисним для адміністраторів безпеки, користувачів та власників, адже кількісна експертна оцінка можливого ризику антивірусної безпеки завжди не зайва і навіть необхідна як один із важливих і пріоритетних факторів безпеки.

2. Наведена множина довідкових таблиць 1 – 6 та варіантів практичних розрахунків ризику антивірусної безпеки за правилами AVS-1...AVS-4 свідчить, що їх треба регулярно доповнювати новими версіями антивірусів, використовувати кращий досвід боротьби з вірусними атаками в комп'ютерних системах і мережах в Україні.

Література: 1. Шорошев В. В., Слободанюк А. А., Тихонов В. Г. Антивирусная безопасность: состояние, проблемы, перспективы, рекомендации. Бизнес и безопасность № 1, 2007. 2. Шорошев В. В. та інші. Класифікація комп'ютерних вірусів і основи захисту від них. Журнал "Бизнес и безопасность" № 2, 1999 г. 3. Шорошев В. В. та інші. Антивирусная защита вашей ПЭВМ. Журнал "Бизнес и безопасность" № 6, 1999 г. 4. Шорошев В. В. Основи формування політики безпеки комп'ютерних систем. Наукове видання. Бизнес и безопасность, К., 2006. – с.141, іл. 5. А. Ю. Ільницький, В. В. Шорошев, І. Л. Близнюк. Монографія "Базова модель експертної системи оцінки безпеки інформації в комп'ютерних системах органів внутрішніх справ України" (шифр "Торсіон-1"). Свідчення Державного департаменту інтелектуальної власності Міносвіти і науки України про реєстрацію авторського права на твір № 14446 від 20. 11. 2005 у вигляді програмного продукту "Торсіон-1". – К.: Видавництво НАВСУ, 2003р. – 316 с.